

**ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ
В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ**

Анотація. У статті автором проаналізовано стан вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет» в психолого-педагогічній літературі. У ході дослідження встановлено, що формування системи багаторівневої неперервної освіти як єдиного освітнього простору передбачає інтеграцію різних освітніх та професійних установ.

Ключові слова: навчальний комплекс, учитель фізичної культури, неперервна педагогічна освіта, інноваційні технології, освітній інформаційний простір, знання, уміння, навички, наступність.

Постановка проблеми. Завдання сучасної педагогічної освіти України – здійснювати підготовку фахівців-професіоналів, які поєднували б фундаментальні теоретико-методичні знання й кваліфіковану практико-методичну підготовку, володіли вміннями та навичками самоосвіти. Законом України «Про вищу освіту» (ст. 30) передбачено створення структурних підрозділів вищих навчальних закладів – навчально-наукових центрів (комплексів, інститутів), що об'єднують споріднені факультети, кафедри, наукові лабораторії, центри та інші підрозділи, забезпечують підготовку фахівців з певних спеціальностей (напрямів підготовки) та проведення наукових досліджень з певного напрямку.

Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року необхідно сформувати цілісну міжгалузеву багаторівневу систему освітніх закладів різних рівнів акредитації та «забезпечити високу якість вищої освіти та професійної мобільності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці шляхом інтеграції вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації, наукових установ та підприємств, запровадження гнучких освітніх програм та інформаційних технологій навчання», що обґрунтовує доцільність створення комплексів у системі педагогічної освіти [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Система багаторівневої педагогічної освіти розглядається вченими (О. Галус, О. Глузман, В. Горова, М. Колодезнікова, В. Луговий, В. Майборода) як система взаємозалежних елементів, що має внутрішню цілісність, виходить із моделі майбутньої діяльності фахівця у сфері освіти, забезпечує його неперервний загальнокультурний і професійно-особистісний розвиток і є, у свою чергу, елементом більш широкої системи – неперервної педагогічної освіти.

Так, О. Галус наголошує, що систему багаторівневої вищої педагогічної освіти у вузі (неперервне та послідовне здобуття студентами певних освітньо-кваліфікаційних рівнів) можна розглядати «як провідну ланку в неперервній освіті людини, що розв'язує завдання поступального розвитку фахівця як особистості і як майбутнього професіонала» [2, с. 33]. На думку дослідника, зміст вищої педагогічної освіти слід розглядати як багаторівневу, багатокомпонентну систему, яка вміщує рівні неповної, базової і повної вищої педагогічної освіти.

Серед проблем реалізації багаторівневої професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури М. Колодезнікова виділяє: повільне оновлення методичного арсеналу; впровадження у навчальний процес інноваційних технологій викладання; відставання теоретичного і світоглядного оновлення змісту освіти; відсутність правових механізмів, які регулюють взаємодію освітніх установ різного рівня, що призводить до дублювання спеціальностей, труднощів при здійсненні управлінських функцій [3, с. 147].

Вирішити проблеми багаторівневої та неперервної освіти, на думку вчених, можуть навчальні комплекси. Досвід створення та функціонування навчально-науково-педагогічних комплексів має велике науково-практичне значення у зв'язку з тим, що в ньому простежується загальна для педвузів України тенденція – об'єднання всіх навчально-виховних систем у процесі підготовки майбутнього фахівця. Такі комплекси досліджував у дисертаційному дослідженні «Система інноваційної підготовки майбутнього вчителя в умовах

навчально-науково-педагогічних комплексів» О. Шапран, вказуючи, що вони є інноваційними за своєю суттю, за управлінсько-організаційними підходами та впровадженням сучасних педагогічних технологій [4, с. 2].

Мета статті – проаналізувати стан вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет» в психолого-педагогічній науці.

Виклад основного матеріалу. Основні питання організації діяльності комплексів розглядаються в роботах В. Арнаутова, Н. Денисова, С. Мамрича, Н. Манжелій, М. Осадчий, М. Сергєєва, О. Шапран, М. Шипуліна та ін.

Г. Ларіонова [5] вважає, що неперервна освіта у системі «коледж – вуз» має будуватися з урахуванням загальних актуальних вимог до професійної підготовки сучасного фахівця. Процеси інтеграції та глобалізації, що об'єктивно відбуваються у світі, висунули основні завдання до сучасних освітніх установ, передбачаючи визначення й створення умов для реалізації творчих можливостей особистості та входження освітньої системи України у світову освітню систему з урахуванням особливостей країни.

У дисертаційному дослідженні «Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів в умовах навчально-наукового комплексу «коледж – університет» Н. Денисова визначає тенденції розвитку комплексу «коледж – університет» у системі безперервної педагогічної освіти України, до яких відносить:

1. Ініціювання до об'єднання зусиль вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації з метою уникнення дублювання напрямів спеціальностей, збереження належної матеріально-технічної бази в умовах загального реформування і становлення національної освітньої системи.

2. Нормативне забезпечення діяльності багатопрофільних навчальних, навчально-науково-виробничих комплексів як однієї з форм інтеграції різних рівнів освіти; узгодження категорійного апарату.

3. Активізацію роботи навчально-наукових комплексів щодо поширення ступеневої освіти, приведення у відповідність особистісних потреб із запитами ринку праці та реальними бюджетними можливостями регіонів держави.

4. Поширення інтегрованих планів та програм професійно-педагогічної підготовки за різними освітніми кваліфікаціями, якісне поліпшення кадрового складу, стимулювання потенціалу вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації та студентського контингенту перших курсів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації [6, с. 65–68].

Проблему підготовки фахівців у навчальних комплексах розглядали Л. Бережна, Л. Голуб, Н. Денисова, Л. Диханова, С. Мамрич, А. Мещеряков, Л. Пікулева, І. Прудченко, П. Решетніков, Н. Самарук, А. Стручкова, О. Чепка, О. Шапран, Н. Шипулін. Науковці зазначають, що формування системи багаторівневої неперервної освіти як єдиного освітнього простору передбачає інтеграцію різних освітніх та професійних установ. Ефективність функціонування такої системи досягається за рахунок координації та взаємодії навчальних планів і програм, що дозволить підвищити рівень фундаментальної, загальнокультурної, гуманітарної та соціально-економічної підготовки. Створюються також умови для оптимального використання кадрового потенціалу та навчально-матеріальної бази навчальних закладів. Крім цього, з'являється більше можливостей для індивідуалізації процесу навчання, забезпечення свободи вибору, визначення індивідуальної траєкторії освіти.

Досліджуючи організаційно-педагогічні засади підготовки фахівців фізичної культури в педагогічному коледжі на базі навчального комплексу, Л. Бережна переконливо довела, що багаторівнева фізкультурна освіта вимагає від організаторів педагогічного процесу вміння організувати освітній інформаційний простір так, щоб студенти повніше розкривали свої здібності, й успішно освоювали професійні знання, уміння і навички на всіх щаблях освітнього простору. Ці вміння базуються на знанні реальних можливостей, якими володіє педагогічний комплекс, його структурі та умовах діяльності.

Однак ще недостатньо вивчена сфера ефективної підготовки педагогічних кадрів в галузі фізичної культури і спорту [7, с. 6].

Дослідження загальних тенденцій підготовки майбутніх педагогів дозволило А. Стручкової [8] глибше проаналізувати основні напрями розвитку системи неперервної педагогічної освіти.

По-перше, однією з провідних тенденцій розвитку сучасної освітньої ситуації, що здійснюється на тлі активних інноваційних процесів у соціальній та економічних сферах життя суспільства, є посилення уваги до проблеми неперервної педагогічної освіти, у якій процеси оволодіння професією і професійного вдосконалення органічно включені в більш широкий простір соціальної, професійної та особистісної самореалізації людини

По-друге, ідея неперервної освіти прийнята у всьому світі в якості однієї з найважливіших у всіх реформах освіти. Однак, досліджуючи проблеми безперервної освіти вчителя ще недостатньо враховуються об'єктивні тенденції, властиві розвитку освіти в цілому: зростання діагностичності при постановці цілей та оцінці результатів навчання, підвищення інтенсивності навчання на основі використання сучасних наукоємних технологій, розробка і впровадження освітніх стандартів, що забезпечують досягнення дидактико-виховних модулів, інтеграцію і диференціацію навчальних курсів, видів і ступенів освіти.

По-третє, ідея неперервної педагогічної освіти існує в сучасній педагогічній свідомості на двох рівнях – повсякденному і науковому [8, с. 14].

Незважаючи на ефективну організацію діяльності навчальних комплексів, існують певні проблеми, пов'язані з їх функціонуванням, зокрема: суперечності між цілями коледжу і ВНЗ; нормативне забезпечення діяльності комплексів, правового й економічного партнерства; вибір спільних спеціальностей і напрямів; проектування наскрізних інтегрованих навчальних планів та робочих програм; забезпечення наступності, тобто розробка механізму переходу студентів з одного ступеня навчання на інший; визначення термінів навчання у

структурі коледжу і ВНЗ; узгодження термінології та поняттєвого апарату дисциплін; визначення оптимальної кількості учасників, оскільки як надто обмежене коло, так і надто велика кількість залучених негативно відбиваються на результативності роботи комплексу загалом [9].

У багатьох випадках порушується наступність між ступенями освіти з окремих фахових дисциплін, зміст яких практично повторюється. Між навчальними закладами існують суперечності в організації навчального процесу, зокрема щодо обсягу навчального матеріалу і відмінностей методики його викладання та форм перевірки успішності на різних ступенях навчання. Значні труднощі виникають також під час опрацювання інтегрованих навчальних планів. Це зумовлено тим, що перехід на вищий ступінь за наскрізним планом потребує перенесення на нижчий ступінь навчання значної частини змісту навчання з певних предметів. Відсутність належної уваги до наступності між ступенями навчання призводить до неузгодженості ступенів освіти та відсутності координації у діях зацікавлених установ. Це знижує якість підготовки фахівців, веде до фрагментарності та формалізму знань студентів, до зниження розвитку їх творчих можливостей [10].

Висновок. Аналіз літератури з теми дослідження також дає підстави стверджувати, що питання психолого-педагогічної підготовки вчителів в умовах комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет» в Україні вивчалось поверхово. Наукового обґрунтування потребують такі аспекти: сутність, роль та специфіка функціонування комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет» у системі неперервної професійно-педагогічної освіти; створення цілісної багаторівневої системи підготовки вчителя фізичної культури, заснованої на нових ідеях сучасної освіти, що розвивається в контексті вимог Болонської угоди; обґрунтування принципів організації, особливостей визначення мети, завдань, змісту, методів та організаційних форм професійної підготовки вчителів фізичної культури в умовах комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет» в Україні; проектування

нової моделі освітнього стандарту та освітньої програми молодшого спеціаліста і бакалавра напряму підготовки «Фізичне виховання» на основі компетентнісного підходу, який закладає сучасні вимоги до вчителя фізичної культури; впровадження в підготовку молодших спеціалістів і бакалаврів за напрямом «Фізичне виховання» сучасних технологій: інформаційних, телекомунікативних, мовних, проєктивних, психолого-педагогічного супроводу тощо; моделювання безперервної педагогічної практики як середовища самостійної діяльності студента та трансферу сучасного педагогічного знання в освітній простір педагогічного коледжу та педагогічного університету.

Література:

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2002. – 24 квіт.–1 трав. (№ 26). – С. 2–4.
2. Галус, О. М. Професійна адаптація студентів в умовах ступеневого ВНЗ : монографія / Галус Олександр Мар'янович ; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України, Хмельницька гуманіт.-пед. акад. – Хмельницький, 2007. – 473 с. – Бібліогр.: 495 назв.
3. Колодезникова, М. Г. Современные подходы к созданию многоуровневой системы подготовки кадров по физической культуре и спорту в условиях региона / М. Г. Колодезникова, С. И. Колодезникова, К. С. Колодезников // Вектор науки ТГУ. – 2011. – № 4 (7). – С. 146-147.
4. Шапран, О. І. Система інноваційної підготовки майбутнього вчителя в умовах навчально-науково-педагогічних комплексів : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Шапран Ольга Іллівна ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 41 с.
5. Ларионова Г. А. Психолого-педагогические аспекты преемственности в системе «колледж – вуз» : в помощь преподавателю / Г. А. Ларионова ; Юж.-Урал. науч.-образоват. центр РАО. – Челябинск, 2002. – 19 с.
6. Денисова, Н. В. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів в умовах навчально-наукового комплексу «колледж-університет» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Денисова Наталія Володимирівна ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2006. – 186 с.
7. Бережная, Л. И. Организационно-педагогические основы подготовки специалистов физической культуры в педагогическом колледже на базе учебного комплекса : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / Бережная Лариса Ивановна ; Волгоградская государственная академия физической культуры. – Волгоград, 2004. – 205 с.

8. Стручкова, А. Е. Педагогические условия моделирования подготовки будущих учителей технологии в системе «колледж – вуз» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Стручкова Анна Егоровна ; Якутский гос. ун-т им. М. К. Аммосова. – Якутск, 2005. – 169 с.

9. Ковалевский, В. П. Проблемы интеграции систем «колледж – вуз» [Электронный ресурс] / В. П. Ковалевский, И. Д. Белоновская, Ж. Г. Пискунова // Тезисы Всероссийской научно-практической конференции «Актуальные проблемы интеграции средней и высшей ступеней региональной системы непрерывного образования». – Тамбов : Изд-во Тамбовского гос. техн. ун-та, 2001. – Режим доступа:

<http://www.tstu.ru/science/seminar/neprobr/pdf/kovalevsky2.pdf>

10. Денисова, Н. В. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів в умовах навчально-наукового комплексу «колледж-університет» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Денисова Наталія Володимирівна ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2006. – 186 с.

Маслюк Р. В. Проблема подготовки будущих учителей физической культуры в условиях учебного комплекса в психолого-педагогической науке

Аннотация: В статье автором проанализировано состояние изучения проблемы подготовки будущих учителей физической культуры в условиях учебного комплекса «педагогический колледж – педагогический университет» в психолого-педагогической литературе. В ходе исследования установлено, что формирование системы многоуровневой непрерывного образования как единого образовательного пространства предполагает интеграцию различных образовательных и профессиональных учреждений.

Ключевые слова: учебный комплекс, учитель физической культуры, непрерывная педагогическое образование, инновационные технологии, образовательный информационное пространство, знания, умения, навыки, преемственность.

Maslyuk R. V. Training problem of future teachers of physical culture in conditions of educational complex in psychological-pedagogical science

Abstract: In the article the author analyzes the state to study the problem of training future teachers of physical culture in terms of training center «Teachers College – Pedagogical University» in psychological and pedagogical literature. The study found that the formation of multi-system of lifelong learning as a single educational space provides the integration of different educational and professional institutions.

Keywords: educational complex, teacher of physical culture, continuous pedagogical education, innovative technology, educational information space, knowledge, abilities, skills, continuity.